

S kakovostnim krajinskim oblikovanjem lahko bistveno vplivamo na temperaturo v mestih

Živa Pečenko je po duši in poklicu krajinska arhitektka, poznamo jo tudi kot kolumnistko pri reviji Outsider. Na Univerzi v Ljubljani, Biotehniški fakulteti, Oddelku za krajinsko arhitekturo je dokončala magistrski študij krajinske arhitekture in se zaposlila v nemškem krajinskoarhitekturnem biroju Wette+Küneke GBR Landschaftsarchitekten. Z njo smo se pogovarjali o pomenu krajinskega oblikovanja v luči prilagajanja na podnebne spremembe.

Kaj je pravzaprav krajinsko oblikovanje in zakaj je pomembno?

Krajinsko oblikovanje je oblikovanje različnih tipov odprtega prostora in zelenih površin, na primer oblikovanje parkov, vrtov, trgov, ulic, zelenih streh, obrečnih ureditev ... V krajinskem oblikovanju se uporablja tako mrtvo gradivo – kamen, les, kot tudi živo gradivo – rastline, drevesa, grmovnice in trajnice. Krajinsko oblikovanje pridobiva na pomenu, saj poleg družbene in ekonomske vloge zagovarja tudi ekološko vlogo odprtega prostora. S kakovostnim krajinskim oblikovanjem lahko bistveno vplivamo na temperaturo v mestih, mestno klimo, padavinski in vodni režim ter biodiverziteti.

Kako z ustreznim krajinskim oblikovanjem blažimo vplive podnebnih sprememb v mestih, ki so v zadnjih letih vse bolj opazni – vročinski valovi, padavine v obliki nalivov?

K blaženju vročinskih valov zaradi senčenja tal najbolj pripomorejo rastline različnih velikostnih redov, tako drevesa kot tudi grmovnice in trajnice. Rastline zadržujejo vlago in pokrivajo tla, s čimer preprečujejo segrevanje grajenih površin. Pomembno je, da pri oblikovanju vseh tipov odprtega prostora, še zlasti pri bolj tlakovanih prostorih, na trgih, ulicah, pa tudi na parkiriščih in v industrijskih predelih mesta, dovolj površin ter sredstev namenimo urbanim rastlinam in novim krajinskim zasaditvam. Posebno poglavje je tudi varstvo obstoječe urbane drevnine, ki je v Sloveniji odsotno. Pri novih posegih v prostor se le redko naredi popis obstoječih dreves zato, da se prepreči nenadzorovana sečnja.

Pri nalivih se količina padavinske vode zelo hitro poveča, s čimer se obremeni kanalizacijski sistem. S sodobnim krajinskim oblikovanjem poskušamo padavinsko vodo v čim večji meri zadržati na lokaciji. To lahko naredimo z zeleno infrastrukturo, rastlinskimi elementi, ki vodo porabijo za rast rastlin oz. shranijo za zalivanje. Z zelenimi strehami, rastlinskimi muldami in vodnimi vrtovi lahko odvečno vodo zadržimo in uporabimo.

Pri tlakovanju lahko uporabimo vodoprepustni tlak ali tlak recikliramo. Zelo veliko vlogo igra tudi urbanistično in krajinsko načrtovanje, ki mora problematiko podnebnih sprememb ustrezno naslavlja. S prostorskimi akti lahko določimo in reguliramo minimalni delež zelenih površin pri prenovi ali novogradnji. Več kot je zelenih površin, večja je kapaciteta prostora, da zadrži padavinsko vodo.

Sama ves čas poudarjaš, da je treba prostor načrtovati tako, da je njegova ekološka vloga čim večja. Kaj to pomeni, kako je z biotsko pestrostjo v mestih?

Ekološka vloga odprtega prostora je širši pojem, ki se ne nanaša zgolj na biodiverzitetu in ekosistemsko funkcijo odprtega prostora. Ukvarja se tudi s človekovim okoljem, zmanjševanjem onesnaženosti, kakovostjo zraka, voda, tal in zmanjševanjem hrupa. Je pogoj za zdravo okolje. Po drugi strani je ekološka vloga povezana tudi z zagotavljanjem in večanjem biotske pestrosti in ustvarjanjem dobrih pogojev za uspevanje različnih živalskih in rastlinskih združb. Tudi odprt prostor v mestih deluje kot življenjski prostor nekaterim živalskim, predvsem pa rastlinskim vrstam, če je tako načrtovan in oblikovan. Ko pri delu oblikujem odprti prostor za večanje biotske pestrosti, se vedno spomnim na ključno misel knjige Nema pomlad avtorice Rachel Carson. Knjiga govori o tem, da je prostor, ki ga ustvarja človek, toksičen ne zgolj za človeka samega, temveč tudi za druga živa bitja. Verjamem, da je soobstoje človeka in drugih živih bitij mogoč, smiseln in vzajemen. Tam, kjer uspevajo številne rastline in živali, kjer je biotska pestrost velika in stabilna, tisto okolje je zdravo tudi za človeka.

Katere drevesne vrste so najbolj odporne na podnebne spremembe v urbanih območjih?

V prihodnosti si obetamo predvsem večja obdobja suše, pogosti bodo nalivi in hitro spreminjanje padavinskega režima, po drugi strani pa bodo pozebe ostale. V mestih so pogoji za rast rastlin toliko bolj zahtevni, saj je rast korenin omejena, suša in vročina pa imata večji učinek.

Nekatere vrste, ki bodo zaradi odpornosti na spremembe podnebja pridobile na pomenu, so poljski javor v sortah, špetova jelša, v senčnati predelih beli gabri ožjih oblik, sorte malega jesena, gledičije, črnolistni gaber, vrste mokovca in lipovec v sortah.

Na tem mestu bi rada opozorila, da velika večina avtohtonih drevesnih vrst ravno zaradi ekstremnih rastnih pogojev v mestih ne uspeva najbolje.

Se v tujini pomena ustreznega, podnebnim spremembam prilagojenega, krajinskega načrtovanja bolj zavedajo kot v Sloveniji?

V Nemčiji se problematike podnebnih sprememb v prostorskem načrtovanju zavedajo. Lahko trdim, da vse projektne naloge javnih naročnikov, predvsem mest, problematiko podnebnih sprememb vključujejo in zahtevajo, da je krajinsko oblikovanje v skladu s sodobni trendi. Veliko poudarka namenjajo ekološkim zasaditvam, krepitvi biodiverzitet s pestrimi rastlinskimi sestoji in sonaravnemu upravljanju s padavinsko vodo. Po drugi strani pa mora biti rastlinski sestoj načrtovan tako, da je vzdrževanje minimalno in okolju prijazno. Pri natečajih je zunanja krajinska ureditev pomemben sestavni del elaboratov, pogoj za sodelovanje pri veliki večini natečajev pa je sodelovanje krajinskega arhitekta. Tudi številni zasebni naročniki se zavedajo pomena kakovostnega krajinskega oblikovanja. Zlasti podjetja in institucije pogosto naročajo sonaravne, ekološke zunanje ureditve, zelene strehe in fasade. Minimalizem v krajinskem oblikovanju ni več zaželen.

Kaj pa družbena funkcija zelenih in drugih površin v mestu?

Tudi družbena vloga odprtega prostora ima velik pomen. Kot krajinski arhitektki mi je zelo pomembno, da prostor ponuja dovolj možnosti za različno rabo različnih skupin ljudi, da lokalni prebivalci novonačrtovani prostor sprejmejo, ga redno obiskujejo in ga imajo radi. V Nemčiji je participacija javnosti v obliki delavnic in fokusnih skupin pomemben proces v krajinskem načrtovanju. Na ta način se prostorske spremembe ljudem približa. Zelo pomembno se mi zdi tudi, da se pripombe lokalnih prebivalcev vključi v načrt, saj bodo ravno oni tisti, ki bodo ta prostor po izvedbi uporabljali.

Kako se počutiš kot mlada krajinska arhitektka, ki se trudi ozaveščati o pomenu kakovostnega krajinskega oblikovanja?

Včasih me žalosti, da je v Sloveniji tega zanimanja še vedno premalo, čeprav se stanje izboljšuje. Opažam, da je tudi v strokovni javnosti, med tistimi, ki se na tak ali drugačen način ukvarjajo s prostorsko kulturo, zlasti pa pri odločevalcih, politiki nivo znanja in razgledanosti o ekološkem krajinskem oblikovanju nizko. Večkrat me ljudje sprašujejo, kaj je krajinska arhitektura, poskušam jim potem enostavno razložiti. Krajinske ureditve so lahko zelo lepe stvaritve, če jih le ljudje opazijo.

Intervju: **Katarina Žemlja**, CIPRA Slovenija

